

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ (А.З.Підгорний)
“ ____ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 6.030506 «Прикладна статистика»
за освітньою програмою Бізнес-статистика та аналітика

на тему:
**«СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В
РЕГІОНАХ»**

Виконавець

Студентка обліково-економічного
факультету
Кошева Юлія Сергіївна _____

Науковий керівник

к.е.н., доцент
Милашко Ольга Генріхівна. _____

Одеса 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАТИЧНОГО АНАЛІЗУ СЕРЕДНЬОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ	6
1.1. Поняття заробітної плати. Номінальна та реальна заробітна плата.....	6
1.2. Форми і системи заробітної плати.....	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНТЕНСИВНОСТІ РОЗВИТКУ ТА СТРУКТУРИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ.....	27
2.1. Методологічні засади вивчення інтенсивності розвитку заробітної плати.....	27
2.2. Дослідження динаміки середньомісячної номінальної та реальної заробітної плати.....	33
2.3. Аналіз динаміки середньомісячної номінальної заробітної плати за видами економічної діяльності.....	39
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ СЕРЕДНЬОМІСЯЧНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЗА РЕГІОНАМИ.....	42
3.1. Аналіз інтенсивності розвитку заробітної плати за окремими регіонами України.....	42
3.2. Порівняльний аналіз динаміки заробітної плати України та країн світу.....	51
ВИСНОВКИ.....	59
Список використаних джерел.....	61
Додатки.....	68

ВСТУП

Рівень життя громадян держави є інтегральним показником розвитку її суспільства. Він безпосередньо залежить від рівня доходів населення і їх купівельної спроможності. Заробітна плата є утворюючим компонентом системи механізму функціонування ринку праці та одним з головних факторів, що регулює його розвиток у професійному, регіональному та галузевому аспектах. Рівень життя всіх працівників, а також їх родин, залежить в основному від рівня оплати праці та механізму її виплати. Адже заробітна плата є головною складовою доходів населення, основою життєдіяльності працівників, а звідси й найбільш потужним стимулом підвищення продуктивності праці. Як елемент структури доходів, рівень заробітної плати є одним з головних показників і чинників рівня соціально-економічного життя країни.

Дослідження динаміки рівня заробітної плати в Україні в контексті виконання нею своїх функцій є актуальним. Питанням оплати праці і її механізму, сучасного стану заробітної плати в Україні і динаміки її рівня, формування і розподілу заробітної плати і її державного регулювання приділяється значна увага. Проте потребує подальшого дослідження питання повноти виконання заробітною платою її основних соціальних і економічних функцій.

Яким буде зростання заробітної плати протягом наступних 3, 5 або 10 років? Незважаючи на те, що такі питання мають великий соціальний вплив і надзвичайну цінність для формування економічної політики, надання наукової основи для економічної передбачуваності залишається дуже складною проблемою. Останні результати нової галузі - економічна складність - створили основу для того, щоб підходити до такого виклику і забезпечити нові перспективи, щоб передати економічне прогнозування в концептуальну схему прогнозування еволюції динамічної системи, як у випадку динаміки погоди .

Перевага статистичного аналізу середньої заробітної плати полягає перш за все в тому, що дані про його структуру та динаміки обумовлені змінами в економіці, тим самим пояснюючи потужність та могутність держави та очікуваний майбутній розвиток. В даній роботі зібрано перелік статистичних даних, необхідних для доцільного та об'ємного дослідження обговореного показника.

Актуальність теми

Заробітна плата – це особливий показник, який є важливою складовою не лише в сфері статистики, а у всій економіці в цілому, так як цей показник відображає економічне становище держави, а звідси і її стійкість та велич.

Мета і завдання випускної роботи

Метою даної випускної роботи є статистичний аналіз динаміки рівня заробітної плати в Україні. У якості завдань можна включити наступні:

- Проаналізувати динаміку динаміку середньомісячної номінальної заробітної плати по Україні штатних працівників за 2011-2018 рр.
- Здійснити порівняльний аналіз динаміки номінальної та реальної заробітної плати за останні вісім років.
- Представити розподіл кількості штатних працівників за рівнем номінальної заробітної плати у 2016–2018 рр.
- Проаналізувати динаміку середньомісячної номінальної заробітної плати за видами економічної діяльності та а статтю за 2011-2018 рр.
- Вивчити інтенсивність розвитку заробітної плати за регіонами України.
- Здійснити порівняльний аналіз динаміки номінальної та реальної заробітної плати України та країн Європи.
- Здійснити прогноз рівня номінальної заробітної плати по Україні та по Одеській області.

Об'єкт і предмет дослідження

Виходячи з того, що метою є дослідження показника в Україні, відповідно об'єктом дослідження виступає економічна велич та стійкість держави, а предметом – середня заробітна плата, тобто, сам показник.

Методи дослідження

Існує чи не мало методів обстеження даного показника, проте, найчастіше використовують наступні три методи: виробничий, розподільчий та метод кінцевого використання. Оцінка становища проводиться за допомогою індексного методу. На основі методу екстраполяції розраховуються прогнозні рівні.

Інформаційна база дослідження

Інформаційною базою написання випускної роботи є наукова література з зазначеної проблематики, матеріали періодичних економічних статистичних видань, законодавчі та нормативно-правові акти з формування та регулювання середньої заробітної плати, статистична звітність, щодо структурних елементів середньої заробітної плати України і публікації Державної служби статистики., а також дані статистичної служби Європейського союзу.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. У кваліфікаційній роботі наведено: 8 ілюстрацій;

8 таблиці; 34 найменування у списку використаних джерел; 2 додатків.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі ми провели аналіз динаміки середньомісячної заробітної плати в Україні взагалі та зокрема в деяких її регіонах. Також було здійснено порівняльний аналіз рівнів та динаміки заробітної плати в Україні та інших країнах світу.

Головним джерелом доходів населення є заробітна плата, аналіз якої проводиться за її основними видами – номінальною та реальною.

Номінальна заробітна плата — це нарахована сума грошей, яку отримує найманий працівник як винагороду за свою працю, або грошовий вираз вартості праці.

У роботі представлено розрахунки показників динаміки середньомісячної номінальної заробітної плати в Україні. У результаті аналізу було продемонстровано, що середньомісячна заробітна плата стрімко зростала з 2010 року. Так, у 2010 році вона складала 2250 грн., а у кінцевому, 2018 році, заробітна плата вже збільшилась на 6616 тис. грн. Отже, за 2011-2018 рр., тобто за 8 років, рівень заробітної плати в цілому по Україні збільшився в 3,94 разів або на 294,0 %.

Реальна заробітна плата характеризує кількість товарів і послуг, яку можна придбати на номінальну заробітну плату за існуючого рівня цін і податків, або натуральний вираз ціни праці.

В Україні темп зростання номінальної заробітної плати перевищував темп зростання реальної заробітної плати усі роки, що були досліджені, окрім 2013 року. Найбільша різниця між темпами зростання реальної та номінальної заробітної плати спостерігалася в 2015 році.

Така ситуація нажаль свідчить про погіршення матеріального становища населення, про інфляційні процеси в економіці, які призводять до знецінювання заробітної плати та, як наслідок, зниження її купівельної спроможності.

У роботі було розраховано та проаналізовано ланцюгові темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати та індекс споживчих цін.

Звернемо увагу на те, що реальна заробітна плата в Україні в 2018 році в порівнянні з 2017 роком збільшилась на 12,5 %. А ціни на різні послуги та товари, які купляють люди для невиробничого споживання, у 2018 році збільшились на 9,8 %. При цьому номінальна заробітна плата за рік збільшилась на 24,8%.

У 2017 році номінальної та реальна заробітна плати досягли найвищих своїх значень. Номінальна заробітна плата збільшилась на 37,1%, а реальна на 19,1%. Індекс споживчих цін демонструє їхнє зростання на 13,7%. На мою думку, такий різкий зріст може бути обумовленим політичною ситуацією в країні.

У роботі продемонстровано, що у 2013 році індекс споживчих цін здобув найменше значення, а саме 99,7%. Отже ми можемо зробити висновок що за рік ціни на товари та послуги впали на 0,3%. Можемо побачити, що у 2012 та 2013 рр. заробітні плати, номінальна та реальна, зросли майже однаково.

У роботі побудовано графік індексу споживчих цін. Він демонструє, що за 2010 – 2018 рр. індекс споживчих цін в Україні коливався, та досяг в 2012-2013 році мінімальної позначки, потім почав збільшуватись, і в 2014 р. та в 2015 р. він досяг вищої позначки. У 2016 та 2018 рр. індекс споживчих цін знову зменшився, майже на один рівень з 2014 роком.

Було побудовано графіки темпів зростання номінальної та реальної заробітної плати. З нього видно, що реальна заробітна плата зростає не так спритно, як номінальна заробітна плата, крім 2012 та 2013 рр. А в 2015 році стався найбільший розрив між реальною та номінальною заробітною платою.

Заробітна плата є зв'язаною з показником ефективної роботи підприємства та її оцінки продуктивність праці. В економіці вже давно доведено, що ці показники являються взаємозалежними. Головним чинником передумовою підвищення оплати є зростання продуктивності праці. Та навпаки. Необхідно проводити аналіз середньої заробітної плати та робити співвідношення темпів її зростання з темпами зростання продуктивності праці. Та також важливо, щоб зростання темпу продуктивності праці повинні перевищувати темпи зростання заробітної плати.

У параграфі 2.3. ми провели аналіз динаміки середньомісячної номінальної заробітної плати за видами економічної діяльності. Для дослідження нами було обрано 3 види діяльності: сільське господарство, оптова та роздрібна торгівля та освіта. Було продемонстровано динаміку середньомісячної номінальної заробітної плати за відповідними видами діяльності. У результаті аналізу показано зростання заробітної плати за усіма видами діяльності. Проте найбільший рівень заробітної плати спостерігається в оптовій та роздрібній торгівлі, на другому місці – сільське господарство. В усі роки найнижчий рівень заробітної плати – у сфері освіти.

У третьому розділі ми вивчали динаміку середньомісячної заробітної плати в інших країнах: Польщі, Великій Британії, Франції.

Було продемонстровано, що найменший рівень середньої заробітної плати саме в Україні. Так, у 2013 році в країні середня заробітна плата складала 408,5 дол. США. У наступні 4 роки із-за кризи заробітна плата у доларах різко знизилася і вже у 2015 р. середня заробітна плата складала лише 192 дол. США. У 2017 р. порівняно з 2013 р. середньомісячна заробітна плата знизилась на 147,3 дол. США. Тому найкращій рік для українців в економічному плані став лише 2013 рік.

У результаті проведеного аналізу було вивчено тенденції середньомісячної заробітної плати в Україні в цілому, за окремими областями, а також у галузевому розрізі. Також було здійснено порівняльний аналіз заробітної плати в Україні та розвинутих країнах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про оплату праці» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 17, ст.121. / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
2. Калина А.В. Економіка праці та соціально-трудова відносини: посібник / А.В. Калина. – Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал» 2012. /http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/ekonom_pracy.pdf
3. Бараник З. П. Функціонування ринку праці: статистична оцінка: монографія / З. П. Бараник. – К.: КНЕУ, 2007. – 392 с.
4. Гамова О. В. Проблеми формування теоретичного підґрунтя управління фондом заробітної плати на підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - №3. – С. 50-56.
5. Дергеева О. С. Особливості оплати праці в сучасній Україні // Управління розвитком. – 2009. - №19. – С. 37-38.
6. Статистичний щорічник України за 2010-2018 рр. // <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Кравець О. С. Статистика: Навчальний посібник. – Одеса: Пальміра, 2008. – 266с.
8. Лугінін О.Є., Білоусова С.В. Статистика: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, – 2005. – 580 с.
9. Мамонова Г. В., Піжук О. І. Тендерні особливості диференціації доходів населення та перспективи забезпечення їх рівності в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №9. – С. 174-179.
10. Мармоза А. Т. Теорія статистики: Підручник – 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 592с.
11. Опря А. Т. Статистика: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2012. – 448с.
12. Підгорний А.З. Теорія статистики: Навч. посіб. – Одеса, ОДЕУ, 2001. – 140 с.
13. Статистичний щорічник України за 2015 р.– К.: Консультант, 2014. – 552с.
14. Статистичний щорічник України за 2014 р.– К.: Консультант, 2013. – 550с.

15. Ткаченко Л. Г. Міжрегіональні диференціація заробітної плати: чинники та напрямки регулювання // Регіональна економіка. – 2009. - №3. – С. 159-168.
16. Уманець Т.В., Пігарєв Ю.Б. Статистика: Навчальний посібник. – К.: Вікар, 2003. – 623 с.
17. Дані офіційного веб-сайту Держкомстату України // <http://www.ukrstat.gov.ua>.
18. Динаміка середньомісячної заробітної плати по регіонах у 1995-2015 роках // [Електронний ресурс]: режим доступа:
http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/gdn/prc_rik/prc_rik_u/dszpR_u2005.html
19. Динамика изменения среднемесячной заработной платы в Одесской области // [Електронний ресурс]: <http://index.minfin.com.ua/index/average/chart.php?15>
20. Статистичний аналіз заробітної плати за організаційно-правовими формами господарювання // [Електронний ресурс]:
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4404>
21. Елементи організації заробітної плати // [Електронний ресурс]:
<http://buklib.net/books/26272/>
22. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс] – Режим доступа:
<http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>
23. Підгорний А. З. Міжнародна статистика: навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. Г. Милашко. – 2-е вид., перероб. та доп. – Одеса: ФОП Гуляєва В.М., 2018. – 160 с.
24. Підгорний А. З. Методологія національного рахівництва: навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. Г. Милашко – 2-е вид., перероб. Та доп. – Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2019. – 140 с.
25. Номінальний та реальний ВВП - [Електронний ресурс]. – Режим доступа:
http://ecsocman.hse.ru/data/096/650/1219/071_10.6.pdf
26. Статистика. Курс лекцій для студентів II-III курсів усіх форм навчання всіх спеціальностей (Відп. за випуск К.Д. Семенова. – Одеса: ОДЕУ, ротапринт, 2011 р. - 140 с.

27. Валовий внутрішній продукт у 2010-2018 рр. – Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2018 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/gdp2010-2018.pdf>
28. Небава М.І. Теорія макроекономіки - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/14nebava_teoriya_makroekonomiki/25.htm
29. Самотоєнкова О. В. Економічна статистика: навчальний посібник/ О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2010. – 182 с.
30. Міністерство фінансів. – Валовий внутрішній продукт - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>
31. Соціально-економічний розвиток країни за січень-квітень 2018 року – Державна служба статистики України - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/infografika/2018/soes/ukr/sed/ser_04_2018.pdf
32. The Heterogeneous Dynamics of Economic Complexity - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4325004/>
33. Structural Change and Economic Dynamics - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.journals.elsevier.com/structural-change-and-economic-dynamics>
34. Кошева, Ю. С. Статистичний аналіз середньої заробітної плати в регіонах [Текст] / Ю. С. Кошева, О. Г. Милашко // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – С. 32 – 36.